

INNSPILL TIL STATSBUDDSJETTET 2026

Til: Kultur- og likestillingsdepartementet
Kopi: Familie- og kulturkomiteen

Dato: 17.02.2025

Nedenfor følger innspill fra Norsk teater- og orkesterforening (NTO) til arbeidet med statsbudsjettet 2026.

Dokumentet består av et hoveddokument som oppsummerer foreningens hovedprioriteringer. Vedlagt følger også en bredere gjennomgang av NTOs standpunkt knyttet til finansiering, regelverk/organisering og satsinger.

NTO er arbeidsgiver- og interesseforening for profesjonelle, offentlig støttede virksomheter innenfor musikk og scenekunst. Foreningen representerer en omfattende infrastruktur av forskjelligartede virksomheter. Våre [50 medlemmer](#) består av programmerende og produserende teatre, scener, orkestre, musikkensembler og kor, samt andre virksomheter med annen særlig tilknytning til bransjen.

Vennlig hilsen

Norsk teater- og orkesterforening

Bodil Kjelstrup
styreleder

Morten Gjelten
direktør

OPPSUMMERING AV NTOS HOVEDPRIORITERINGER

Gjenoppbygging av institusjonsøkonomien og rammetilskuddet

- **Opptappingsplan:** Årlige reelle økninger i bevilgningene til musikk- og scenekunstinstitusjonene for å gjenopprette institusjonsøkonomien etter det siste tiårets nedbygging. Midler fra rammetilskuddet må ikke omfordeles til prosjektfinansiering.
- **Kommunenes/fylkeskommunenes ansvar:** Sikring av det ansvaret som også kommunene og fylkeskommunene har for den nasjonale infrastrukturen av musikk- og scenekunstinstitusjoner. Dette bør skje gjennom:
 - Økonomiske rammer for kommunesektoren til å ivareta dette ansvaret.
 - Forbedret dialog mellom forvaltningsnivåene, med den reviderte kulturloven som rammeverk.
- **Staten som garantist for infrastrukturen:** Direkte statlige investeringer i alle varige institusjoner som er del av den nasjonale infrastrukturen for produksjon og formidling av musikk og scenekunst. Disse institusjonene bør sikres rammetilskudd som navngitte mottakere under kapittel 323, forvaltet direkte av departementet uten Kulturdirektoratet som mellomledd.

Sannhets- og forsoningskommisjonen

- Oppfølging av Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport gjennom en ambisiøs kulturpolitisk satsing som anerkjenner kunstens og kulturens sentrale rolle i samfunnets reparasjons- og forsoningsarbeid.

Nationaltheatret

- Fremleggelse av et forslag for rehabilitering og modernisering av Nationaltheatret som:
 - Anerkjenner prosjektet som et nasjonalt løft for hele bransjen med et langsiktig perspektiv.
 - Sikrer at Nationaltheatret kan opprettholde driften gjennom hele prosjektperioden.

INNLEDNING: DET POLITISKE RAMMEVERKET

NTO er glad for at regjeringen anerkjenner den grunnleggende verdien kunsten og kulturen har som en del av samfunnets demokratiske infrastruktur og totalberedskap så vel som for å nå flere av FNs bærekraftsmål.

I [forslaget til styrket kulturlov](#) som er til behandling i Stortinget slås det tydelig fast at det kulturpolitiske ansvaret som offentlige myndigheter har dreier seg om å sikre demokratiets og ytringsfrihetens infrastruktur. De uavhengige kunst- og kulturinstitusjonene er en betydelig del av denne infrastrukturen, og en tilretteleggende kulturpolitikk er dermed sentral for å sikre ytringsfriheten i et velfungerende demokrati.

Det er også gledelig at kunst og kultur har fått sin plass i [totalberedskapsmeldingen](#). Her understreker regjeringen viktigheten av å videreføre sterke og uavhengige kunst- og kulturinstitusjoner som evner å ivareta kulturarv og opprettholde kulturelle aktiviteter under kriser og krig. Dette er begrunnet med den verdien som kunsten og kulturen har for befolkningens mulighet og evne til å være opplyst og kritisk tenkende, finne mening og innsikt i tilværelsen, og være åpne og søkende for løsninger og muligheter og opprettholde mental helse, utholdenhet og håp.

I den sammenhengen vil vi også understreke den betydningen som kunsten og kulturen har for å [styrke befolkningens motstandskraft mot desinformasjon](#). Vi ser fram til regjeringens varslede strategi for å styrke denne motstandskraften, hvor vi forventer at vilkårene for kunstens egenverdi og særegne språk får en sentral plass.

Ikke minst ser vi fram til oppfølgingen av [Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport](#) gjennom en ambisiøs kulturpolitisk satsing som anerkjenner den viktige rollen kunst og kultur har i samfunnets forsonings- og reparasjonsarbeid etter den uretten som er begått mot samer og nasjonale minoriteter.

I en urolig verden må det vises politisk vilje til å investere i sterke og samlende kunst- og kulturinstitusjoner som bygger tilhørighet og motvirker utenforskap og som er viktige forvaltere av våre felles historier. Vi trenger mer enn noen gang musikken og scenekunsten som utfordrer, stimulerer og beveger oss videre i fellesskap.

Vi legger til grunn at en slik anerkjennelse av kunsten og kulturens verdi, sammen med forslaget til styrket kulturlov, vil danne rammeverket for langsiktige investeringer i sterke, uavhengige og forskjelligartede kunst- og kulturinstitusjoner som sikrer at befolkningen i hele landet får tilgang til kunst og kultur av høy kvalitet der de bor.

Disse institusjonene representerer viktige kompetansemiljø med stor betydning for det stedlige kulturlivet og bidrar både til å styrke uttrykksmangfoldet og sikre lokalt forankret kunstproduksjon, med de positive ringvirkningene det har også for livsvilkår og bolyst. Musikk- og scenekunstinstitusjonene er profesjonelle og ansvarlige arbeidsgivere som representerer de viktigste arbeidsplassene for frilansere så vel som fast ansatte kunstnere, og bidrar til utviklingen av et mangfold av kunstnerskap og trygge og regulerte ansettelser og oppdrag for kunstnere.

Forutsigbare økonomiske rammer, sammen med nødvendig fleksibilitet i arbeidskraften, er viktige premisser for den rollen musikk- og scenekunstinstitusjonene kan spille.

HOVEDPRIORITERINGER

1. INSTITUSJONSONSØKONOMIEN MÅ GJENOPPBYGGES

1.1. OPPTRAPPINGSPLAN

Vi anmoder om realøkninger i bevilgningene til musikk- og scenekunstinstitusjonene for å gjenopprette institusjonsøkonomien etter det siste tiårets nedbygging. Dette er en forutsetning for å sikre den kunstneriske kjernevirksomheten og hindre at institusjonene tvinges videre inn i en negativ, selvforsterkende spiral med redusert sysselsetting, mindre aktivitet, færre spillesteder, økt press på billettpriser og begrensede muligheter for å ta kunstnerisk risiko. Det er avgjørende at midler fra rammetilskuddet ikke omfordeles til prosjektfinansiering.

Inneværende års budsjett inneholder gledelige rammeøkninger til enkeltinstitusjoner både til å opprettholde kunstnerisk aktivitet og til nødvendige investeringer i verdibevarende vedlikehold og oppgraderinger.

Vi leser disse enkeltvise økningene som gledelige signaler om en systematisk opptrappingsplan og skrittvis reversering av det siste tiårets akkumulerte realkutt. Det er gledelig at regjeringen verdsetter musikk- og scenekunstinstitusjonene som et viktig fundament i norsk kulturliv, og har lyttet til bransjen og tatt inn over seg at institusjonene står i en krevende økonomisk situasjon som følge av at inntektene ikke holder tritt med kostnadsveksten.

Det er likevel viktig å merke seg at musikk- og scenekunstinstitusjonene sett under ett gjennomgående er blitt underkompensert i perioden 2022 – 2025 når vi legger Finansdepartementets egne nøkkeltall til grunn. I den pressede økonomiske situasjonen mange institusjoner står i, er effekten av enda strammere rammer merkbar.

Tabell 1

Nøkkeltallene er hentet fra de årlige statsbudsjettene, og viser vedtatt rammeøkning sett i forhold til prognosene som er premisset for vedtaket.

	Saldert	Saldert	Revidert	Samlet	Saldert	Saldert
	2022	2023	2023	2023	2024	2025
Årslønn	3,0	4,2	5,3	5,3	4,9	4,5
KPI	1,3	2,8	5,4	5,4	3,8	3,0
Veid 70%lønn/30%KPI	2,5	3,8	5,3	5,3	4,6	4,1
Vedtatt rammeøkning	1,9	3,0	2,1	5,1	3,6	3,7
Underkompensasjon	-0,6%	-0,8%		-0,2%	-1,0%	-0,4

Tabell 2

Nøkkeltallene er hentet fra Nasjonalbudsjettet 2025, dvs. oppdaterte tall for 2022, 2023 og 2024

	2022	2023	2024	2025
Årslønn	4,3	5,5	5,2	4,5
KPI	5,8	6	3,7	3,0
Veid 70%lønn/30%KPI	4,8	5,7	4,8	4,1
Vedtatt rammeøkning	1,9	5,1	3,6	3,7
Underkompensasjon	-2,9	-0,6	-1,2	-0,4

Effektene av innstrammingene

I en elastisk institusjonsøkonomi har virksomhetene i det lengste gjort sitt ytterste for å kamouflere skadene gjennom tilpasninger i programlegging og ressursbruk. De siste årene har vi likevel sett at effektene slår kraftig inn og rammer kjernevirksomheten direkte i arbeidsintensive musikk- og scenekunstinstitusjoner, hvor økonomien i all hovedsak er knyttet til kunstnerisk produksjon og dermed til å lønne kunstnere og annet kunstfaglig personale.

Dette i form av

- Nedbemanninger, ubesatte stillinger og færre sysselsatte frilanskunstnere
- Svekkede muligheter til å ta kunstnerisk risiko
- Færre produksjoner og mindre forestillings- og konsertformater
- Færre spillesteder i distriktene
- Redusert bruk av viktige fagfunksjoner
- Færre bestillinger og mindre bruk av ny musikk og dramatik
- Avvikling av satsingsområder og skrinlagte prosjekter
- Svekket internasjonalt samarbeid
- Økt press på billettprisene
- Utfordringer med å opprettholde kontinuerlig drift og innføring av produksjonsfrie uker. Det vil si perioder hvor de må la være å produsere og formidle kunst for å spare penger.
- Svekket organisasjonsutvikling og faglig utvikling
- Vedlikeholdsetterslep

Samlet fører dette til at samfunnet får mindre igjen for de investerte ressursene fordi institusjonene verken fullt ut får utnyttet det kunstneriske potensialet eller formidlingspotensialet.

Resultatet er at det stedlige profesjonelle musikk- og scenekunsttilbudet og lokal produksjon svekkes over hele landet, sammen med den rollen musikk- og scenekunstinstitusjonene spiller som vitaliserende stedlige kompetansemiljø og samarbeidspartnere for det øvrige kulturlivet. Herunder svekkes institusjonenes ressurser til å programmere og på andre måter samarbeide med selvstendige kunstnere og kompanier. Samtidig rammes kunstnerøkonomien direkte når det blir det færre arbeidsplasser for fast ansatte så vel som frilansere som får færre engasjement og oppdrag.

I tillegg forsterkes økonomiske barrierer for deltakelse så vel som mangfoldet og bredden i publikumstilbudet gjennom presset på egeninntekter og billettpriser.

Rammetilskuddskontrakten

Vi ber om at rammetilskuddskontrakten overholdes i statens budsjettarbeid, og at den legges til grunn for en opptrappingsplan som gjenspeiler regjeringens uttalte mål og ambisjoner.

Ved innføringen av rammetilskuddsordningen i 1990 ble det slått fast at «[b]eregningen av det årlige tilskottet er foregående års tilskott med tillegg av antatt lønns- og prisøkning i kalenderåret». Dette var en viktig garanti som skulle sikre musikk- og scenekunstinstitusjonenes økonomiske forutsigbarhet, og som la til rette for at disse virksomhetene selv kunne ta ansvar for svingninger i kostnader og egeninntekter uten tilleggsbevilgninger.

Rammetilskudd fremfor prosjektfinansiering

Gjenoppbyggingen av institusjonsøkonomien må skje i form av varige økninger i rammetilskuddet som hegner om den kunstneriske friheten og kjernevirksomheten. Det må ikke omfordeles midler fra rammetilskuddet til prosjektfinansiering som svekker forutsigbarheten og innebærer sterkere politisk styring, ensretting og mer byråkrati.

Det er gledelig at inneværende års budsjettet er preget av en vilje til å sikre institusjonene forutsigbare rammevilkår gjennom varige økninger i rammetilskuddet, fremfor engangstilskudd. Vi leser denne

dreiningen som et positivt signal, i tråd med NTOs innspill, om at tendensen tidligere år til å splitte opp deler av rammetilskuddet i uforutsigbare engangstilskudd eller politisk styrende prosjekttilskudd har snudd.

Denne positive dreiningen samsvarer også godt med regjeringens [forslag til lovfesting av armlengdeprinsippet](#) som nettopp taler mot detaljert politisk styring gjennom prosjekttilskudd eller øremerkede tilskudd som begrenser institusjonenes muligheter til selv å prioritere ressursene innenfor gitte juridiske rammer og overordnede kulturpolitiske mål.

Storingsvedtak må anerkjennes

Ellers registrerer vi at det i årets proposisjon presiseres at de økningene som ble fremforhandlet i budsjettforliket mellom regjeringspartiene og SV er videreført som del av de ordinære driftstilskuddene.

Vi vil understreke at alle økninger i institusjonenes rammetilskudd som er vedtatt av Stortinget må anerkjennes som like forutsigbare midler for institusjonene, uavhengig av om økningene er foreslått i budsjettproposisjonen eller forhandlet fram gjennom budsjettforlik og stortingsbehandling. Det gjelder også driftstilskuddet til Kloden teater som vi forutsetter videreført i 2026.

1.2. KOMMUNENES OG FYLKESKOMMUNENES ANSVAR

Det ansvaret som også kommuner og fylkeskommuner har for å sikre den nasjonale infrastrukturen av musikk- og scenekunstinstitusjoner må understrekes og befestes gjennom styrket dialog mellom forvaltningsnivåene, med den reviderte kulturloven som rammeverk. Samtidig må kommunesektoren sikres økonomiske rammer som setter dem i stand til å ta sin del av dette kulturpolitiske ansvaret.

Revidert kulturlov som rammeverk

Det offentlige finansieringssystemet som skal sikre en nasjonal infrastruktur av musikk- og scenekunstinstitusjoner over hele landet er tuftet på et felles ansvar mellom staten og lokale/regionale myndigheter. Likevel ser vi nå en foruroligende tendens til at enkelte kommuner og fylkeskommuner i en presset økonomisk situasjon ikke prioriterer å ta det ansvaret som de har. Dette setter finansieringssystemet under press og skaper stor usikkerhet.

Det er gledelig at forslaget til revidert kulturlov skal sikre at kommunene og fylkeskommunene tar det ansvaret de har. Vi vil understreke at kulturloven samtidig må ledsages av en styrket dialog mellom forvaltningsnivåene. Det er nødvendig for å fremme en felles forståelse av den verdien som musikk- og scenekunstinstitusjonene har, så vel som en anerkjennelse av det delte ansvaret som staten, fylkeskommunene og kommunene har for å sikre denne demokratiske infrastrukturen.

Styrket dialog er også nødvendig for en samordnet tilskuddsforvaltning som sikrer at institusjonene ikke utsettes for gjensidig motstridende styringssignaler eller at det legges instrumentelle føringer for tilskuddet, men at det i stedet utvikles felles kriterier for en god styringsdialog forankret i kulturloven og armlengdeprinsippet.

Faste fordelingsnøkler

NTO er glad for at det er bred politisk enighet om ordningen med faste fordelingsnøkler. Denne ordningen, der de offentlige driftstilskuddene deles med 70 pst. på staten og 30 pst. på regionen, har vært en del av et stabilt og velfungerende finansieringssystem som har ligget fast siden begynnelsen av 1990-tallet.

Ordningen bidrar til forutsigbare økonomiske rammer for de institusjonene som inngår i den, og bygger dermed opp under målet om et likeverdig kulturtilbud i hele landet. Samtidig sikrer den lokal forankring og

fungerer som et sterkt insitament for regionene til å investere i de stedlige musikk- og scenekunstinstitusjonene.

Tilstrekkelig kommuneøkonomi og en dialogbasert praktisering er nødvendige forutsetninger for at denne ordningen kan fungere etter hensikten. I tillegg er det viktig å fremme kunnskap om hva lokalsamfunnene får igjen for de statlige investeringene i de stedlige musikk- og scenekunstinstitusjonene. Vi viser i den anledning til Halden kommunes utredning om Det Norske Blåseensemble og de kulturelle, samfunnsmessige og økonomiske ringvirkningene av virksomheten. Blant annet viser Det Norske Blåseensemblets nøkterne økonomiske samfunnsregnskap at virksomheten samlet bidro til om lag 13 mill. kroner til lokalsamfunnet i Halden i 2023, mens Halden kommune investerte 6,2 mill. kroner i Blåseensemblet samme år.

Med en presset kommuneøkonomi er det særlig viktig at praktiseringen av ordningen med faste fordelingsnøkler gir forutsigbarhet i de kommunale og fylkeskommunale budsjettprosessene. Vi er derfor glade for den nye presiseringen om at forutsetningen om regional medfinansiering er knyttet til det ordinære statstilskuddet slik det framgår i budsjettproposisjonen. Det betyr altså at det ikke er en forutsetning at regionen øker sin andel tilsvarende i gjeldende budsjettår dersom statstilskuddet økes utover dette, om det er som følge av Stortingets behandling eller ved tilleggsbevilgninger i løpet av året. Vi oppfordrer til at denne presiseringen videreføres.

Teater Ibsen

Teater Ibsen befinner seg i en særskilt krevende og usikker situasjon etter at Vestfold fylkeskommune har vedtatt å trekke seg som eier og tilskuddspart f.o.m. 2026.

Konsekvensen er ikke bare at Vestfold blir stående igjen som det eneste fylket i Norge uten en profesjonell teaterinstitusjon som staten investerer direkte i. Når fylkeskommunen med dette fraskriver seg sitt ansvar for å bidra til å sikre den nasjonale infrastrukturen av musikk- og scenekunstinstitusjoner, settes samtidig hele finansieringssystemet under press.

Teater Ibsen arbeider aktivt med å finne løsninger, men det tar tid i en så kompleks situasjon. Vi legger derfor til grunn at Kulturdepartementet tar hensyn til teaterets ekstraordinære situasjon, og legger økonomisk til rette for at Teater Ibsen i en overgangsperiode gis tid til å finne fram til gode løsninger som kan sikre teaterets framtid som en bærende institusjon.

Samtidig bør det etter vårt syn vurderes om det er mulig å utvikle bedre sikringsmekanismer i dialog mellom tilskuddspartene.

Arktisk Filharmoni og gjennomgang av pengestrømmer

Vi erfarer at presset kommuneøkonomi i mange tilfeller gjør det krevende for de regionale tilskuddspartene å følge opp sin del av det samlede offentlige tilskuddet til musikk- og scenekunstinstitusjonene.

For eksempel er situasjonen prekær for Arktisk filharmoni hvor Bodø kommune har varslet at de ikke kan følge opp sin andel. Det synes særlig krevende for regionale tilskuddsparter å følge opp sin andel av tilskuddet til Arktisk Filharmoni som er et orkester under oppbygging. Ved etableringen i 2009 var Stortingets vedtak at Nord-Norge skulle få et orkester på linje med landets øvrige regioner. Etter 14 års drift er Arktisk Filharmoni fremdeles ikke ferdig utbygd og mangler nødvendige musikerårsverk for å utgjøre et komplett orkester.

I den sammenhengen bør det etter vårt syn gjøres en gjennomgang av pengestrømmene til Landsdelsmusikerordningen i Nord-Norge (LINN) som omfatter de fylkeskommunale enhetene Musikk i Nordland og Scene Nord, i tillegg til Nordnorsk Jazzsenter og Rytmask kompetansenettverk i Nord.

Vi mener det er problematisk og i konflikt med armlengdeprinsippet at staten kanaliserer midler til kunstnerisk virksomhet som er organisert som en del av fylkeskommunal forvaltning. For å sikre både

armlengdeprinsippet og at mest mulig midler kanaliseres direkte til selvstendig kunstnerisk virksomhet og minst mulig til administrasjon og byråkrati, mener vi det bør vurderes å overføre midler og musikerstillinger fra LINN til Arktisk Filharmonisk.

1.3. STATEN SOM GARANTIST FOR INFRASTRUKTUREN

Staten bør etter vårt syn investere direkte i alle de varige institusjonene som er del av den nasjonale infrastrukturen for produksjon og formidling av musikk og scenekunst. Disse institusjonene bør sikres rammetilskudd som navngitte mottakere under kapittel 323, forvaltet direkte av departementet uten Kulturdirektoratet som mellomledd.

I tråd med infrastrukturkravets intensjon må det sikres sterke strukturer rundt de uavhengige og forskjelligartede institusjonene som samlet utgjør fundamentet for produksjon og formidling av musikk og scenekunst over hele landet.

Viktige kjennetegn ved musikk- og scenekunstinstitusjonene er at de har karakter av å være *varige*, profesjonelle virksomheter med skiftende kunstnerisk ledelse. Institusjonene skiller seg fra personlige kunstnerskap som derimot eksisterer i kraft av den eller de kunstnerne som har etablert virksomheten og som selv eier og styrer den. Dette er arbeidsintensive virksomheter med tariffavtaler og et bredt og sammensatt samfunnsmandat. Hver enkelt av disse selvstendige institusjonene ivaretar og utvikler, innenfor sin egendefinerte kunstneriske profil, et mangfold av kunstnerskap, prosjekter forestillinger og konserter som formidles til et stort og mangfoldig publikum gjennom hele året.

Alle disse institusjonene har stor betydning for lokalmiljøet og det stedlige publikummet. Samtidig er dette nasjonalt viktige institusjoner som i et dynamisk samspill samlet bidrar til utviklingen av musikken og scenekunsten og mangfoldet av kunstnerskap og musikk- og teaterfaglig kompetanse.

Direkte statstilskudd

Denne gjensidige avhengigheten innebærer at en svekkelse av én institusjon betyr en svekkelse av hele den institusjonelle infrastrukturen og med negative ringvirkninger for hele bransjen. Staten bør derfor investere direkte i alle disse varige musikk- og scenekunstinstitusjonene og bidra til et sikkerhetsnett av flere offentlige finansieringsparter.

Etter vårt syn skal ikke et skiftende lokalt politisk styre alene kunne ha mandat til å nedskalere eller i verste fall legge ned en profesjonell kunstinstitusjon med de uopprettelige konsekvensene det får, ikke bare for lokalbefolkningen, men også for hele den nasjonale infrastrukturen av institusjoner som utgjør fundamentet for produksjon og formidling av musikk og scenekunst.

Oslo Nye Teater

Den politiske maktutøvelsen som Oslo Nye Teater nylig har vært utsatt for av Høyre/Venstre-byrådet i Oslo viser med all tydelighet hvor sårbar en profesjonell kunstinstitusjon er for skiftende politiske klima når hele det offentlige finansieringsansvaret, eierskapet og styreoppnevning er konsentrert til en kommune.

Forut for kommunens kritiske kutt i driftstilskuddet på om lag 40 prosent i 2025, har teaterets økonomi blitt systematisk bygget ned over tiår med akkumulert underkompensasjon for lønns- og prisvekst. Institusjonsøkonomien i Norge er generelt svekket det siste tiåret, men Oslo Nye Teater er i en økonomisk særstilling med større realkutt akkumulert over lengre tid.

Etter NTOs beregninger ville teaterets driftstilskudd i 2024 vært nærmere 50 mill. kroner høyere dersom teateret hadde blitt værende i ordningen med delt finansiering mellom stat og region, slik tilfellet var før Oslo kommune overtok hele det offentlige finansieringsansvaret og eierskapet i et makeskifte mellom staten og Oslo kommune i 1999.

Denne nedskaleringen er stikk i strid med den *felles intensjonen* med makeskiftet som var å styrke Oslo Nye Teater, og viser at ansvarsoverføringen fra stat til kommune var et feilgrep. På et kommunalt kulturbudsjett fremstår tilskuddet til en slik arbeidsintensiv institusjon som Oslo Nye Teater lett som uforholdsmessig stort når det feilaktig sammenlignes med tilskuddene til mindre virksomheter, og risikoen for nedprioritering og omfordeling er dermed stor.

Vi oppfordrer derfor Kulturdepartementet til å gå i dialog med Oslo kommune om en gjeninnføring av delt finansiering med fast fordelingsnøkkel for Oslo Nye Teater, slik det var forut for makeskiftet, og slik finansieringsmodellen er for de aller fleste av de sammenlignbare musikk- og scenekunstinstitusjonene som mottar tilskudd over kap. 323 post 70.

Kloden teater og Vega Scene

Det er ellers gledelig at Kloden teater har kommet inn på statsbudsjettet med fast driftstilskudd, og at staten bidrar til realiseringen av et permanent teaterhus slik at Kloden teaters fremtid er sikret. Vi anmoder om at staten også bidrar med direkte driftstilskudd for å sikre Vega Scene som har etablert seg som en institusjon med en omorganisering av virksomheten med kunstnerisk ledelse på åremål fra og med 2026.

BIT20 Ensemble

Vi ber om at tilskuddet til BIT20 Ensemble løftes ut av Kulturfondet og tilbake til statsbudsjettet hvor det tidligere har vært plassert. BIT20 Ensemble er *ikke* et personlig kunstnerskap eller prosjekt som skal underlegges kunst- og kulturfaglig skjønnsvurdering i fordelingen av offentlige tilskudd, men har derimot alle kjennetegnene ved en varig institusjon.

En flytting av tilskuddet til BIT20 Ensemble vil bidra til å styrke vilkårene for produksjon og formidling av samtidsmusikken ved å sikre ensemblet mer forutsigbare rammevilkår, men også ved å frigjøre midler i Kulturfondet gitt at tilskuddet overføres med friske midler.

Rydding i kapitler og poster

Vi er glade for at tilskuddet til Teater Manu er flyttet fra kap. 320 post 75 under Kulturdirektoratet til kap. 323 post 70 *Musikk- og scenekunstinstitusjoner* der det hører hjemme. Med dette anerkjennes Teater Manu som det nasjonale tegnspråkteateret som det faktisk er, og som en del av infrastrukturen av varige musikk- og scenekunstinstitusjoner. Det er også gledelig at tilskuddet til Norsk Scenekunstbruk har fått en bedre plassering på statsbudsjettet når det flyttes fra kapittel 325 *Post 78 Barne- og ungdomstiltak* til kap. 320 post 74 sammen med andre virksomheter som jobber med profesjonell kunst.

Dette er viktige skritt i riktig retning som bekrefter at plasseringen av tilskuddene på ulike kapitler og poster har en betydning, og gjenspeiler departementets syn på hva de forskjellige virksomhetene faktisk er og hvilke kulturpolitiske mål som begrunner tilskuddet. Vi ser derfor fram til en ytterligere opprydding i 2026.

De forskjelligartede musikk- og scenekunstinstitusjonene bidrar *samlet* til å nå de overordnede kulturpolitiske målene som begrunner tilskuddet til de institusjonene som i dag mottar midler over kap. 323 post 70. Vi finner derfor ingen logikk i å splitte tilskuddene til disse institusjonene på budsjettposter med ulike «formålsinnretninger» (Prop. 1 S (2020–2021)). Heller ikke kan vi se hvordan dagens poststruktur bidra til «økt likebehandling av tilskuddsmottakere ved å kunne se lignende tiltak i sammenheng på tvers av fagfelt» (Ibid.) all den tid det er vanskelig å få øye på likhetene mellom musikk- og scenekunstinstitusjonene på kap. 320 post 74/75 og de øvrige virksomhetene på de samme postene.

Etter vårt syn bør derfor tilskuddene til alle de varige musikk- og scenekunstinstitusjonene som i dag mottar tilskudd over Kap. 320 *Kulturdirektoratet* post 74/75 flyttes til kap. 323 *Musikk og scenekunst*.

2. SANNHETS- OG FORSONINGSKOMMISJONEN – OPPFØLGING

Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport må følges opp gjennom en ambisiøs kulturpolitisk satsing som anerkjenner den viktige rollen kunst og kultur har i samfunnets forsonings- og reparasjonsarbeid.

Som en del av forsonings- og reparasjonsarbeidet etter den uretten som er begått, er det avgjørende å bygge opp og styrke vilkårene for institusjoner, kunstnere og andre kulturaktører i det samiske, kvenske og skogfinske miljøet til likeverdig utvikling og samhandling med andre. En styrking av de økonomiske rammevilkårene for de to samiske teatrene – Det samiske nasjonalteatret Beavivás og Áarjelhsaemien Teatere – og for Kvääniteatteri vil være avgjørende i arbeidet for å gjenreise den samiske og kvenske kulturen.

I tillegg til å sikre Sametingets økonomiske handlingsrom, ber vi om at staten supplerer Sametingets bevilgninger til Det samiske nasjonalteatret Beavivás og Áarjelhsaemien Teatere med direkte statlig driftstilskudd, og at tilskuddet til Kvääniteatteri flyttes til kap. 323 sammen med de øvrige musikk- og scenekunstinstitusjonene. Dette vil være et viktig signal om at disse teatrene er en likeverdig del av den nasjonale infrastrukturen av uavhengige og forskjelligartede musikk- og scenekunstinstitusjoner.

Pilar 3 Kultur

En slik styrking vil bidra direkte til [Sannhets- og forsoningskommisjonens](#) forslag til tiltak under *pilar 3 kultur*: «en omfattende og langsiktig nasjonal satsing på samisk, kvensk/norskfinsk og skogfinsk kultur som en del av forsoningsarbeidet» og «styrke de økonomiske rammene for samiske, kvenske og skogfinske kulturnæringer og -institusjoner». I tillegg er dette internasjonalt orienterte institusjoner slik at en styrking av disse virksomhetene også vil bidra til «en styrking av det grenseoverskridende samarbeidet om samisk, kvensk og skogfinsk kultur» som kommisjonen tar til orde for.

Vi viser til at Stortinget har bedt regjeringen «om å følge opp Sannhets- og forsoningskommisjonens forslag til tiltak under pilar 3 og komme tilbake til Stortinget med forslag til prioriteringer i statsbudsjettet for 2026», jf. [Stortingets behandling av rapporten](#) 12. november 2024 vedtak 23.

Pilar 2 Språk

En styrking av Det samiske nasjonalteatret Beavivás, Áarjelhsaemien Teatere og Kvääniteatteri vil også direkte bidra til flere av kommisjonens forslag under *pilar 2 språk*, herunder «en målrettet satsing på og en synliggjøring av kvensk og samiske språk i offentligheten». Scenekunsten spiller en betydelig rolle i språkutviklingen og språkmangfoldet i kraft av det talte scenespråket så vel som i utviklingen av scenetekst og oppføringen av ny dramatik, og de tre teatrene driver et kontinuerlig ressurskrevende språkutviklingsarbeid.

Vi ser derfor fram til at scenekunsten og rammevilkårene for Det samiske nasjonalteatret Beavivás, Áarjelhsaemien Teatere og Kvääniteatteri blir en sentral del av den forpliktende handlingsplanen for å styrke språkene som ble utsatt for fornorsking, som Stortinget har bedt regjeringen om å utforme, jf. vedtak 29.

Samarbeid

Arbeidet for forsoning, reparasjon og likeverdig samhandling kan på ingen måte ensidig ligge til de samiske og nasjonale minoritetenes virksomheter og kunstnere. Alle musikk- og scenekunstinstitusjonene har et ansvar for å vurdere hvordan de kan bidra i dette arbeidet.

Det er derfor også viktig å sikre vilkårene for andre musikk- og scenekunstinstitusjoner som satser på utvikling og formidling av samisk og de nasjonale minoritetenes kunst og kultur, og at det legges til rette for videreutvikling og styrking av gjensidig samarbeid.

Et eksempel er Arktisk Filharmoni som har utvikling av samisk og kvensk musikk som et av sine viktigste satsingsområder. Et annet eksempel er samarbeidet mellom Hålogaland Teater, Det Samiske Nasjonalteateret Beavváš og Kvääniteatteri om teaterforestilling. «F*CK F*CK F*CK» som tar utgangspunkt i Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport. Men også flere av de andre musikk- og scenekunstinstitusjonene i ulike deler av landet samarbeider mer eller mindre jevnlig og på forskjellige måter med virksomheter og kunstnere fra de samiske og nasjonale minoritetenes miljøer om produksjon, kompetanse- og ressursdeling, visning og formidling.

Vi vil understreke at en forutsetning for at slikt samarbeid skal lykkes er at det er gjensidig kunstnerisk initiert, og ikke følger av politiske krav eller forventninger. Likevel registrerer vi at «Stortinget ber regjeringen oppfordre nasjonale institusjoner til å etablere tettere samarbeid med samiske, kvenske/norskfinske og skogfinske institusjoner og til å bidra til synliggjøring, ivaretagelse og formidling av samisk, kvensk/norskfinsk og skogfinsk kultur» (vedtak 24).

NTO deler målet om synliggjøring, ivaretagelse og formidling av samisk, kvensk/norskfinsk og skogfinsk kultur, og vi mener at musikk- og scenekunstinstitusjonene samlet har en forpliktelse og et betydelig ansvar for å bidra til dette.

Samtidig forventer vi at regjeringen legger armlengdeprinsippet til grunn i oppfølgingen av Stortingets vedtak 24. Etter vårt syn griper enhver politisk oppfordring til uavhengige kunstnere om hva de skal legge vekt på i innhold og programmering og hvem de skal samarbeide med direkte inn i disse virksomhetenes selvstendige kunst- og kulturfaglige beslutninger. Det er i strid med vår forståelse av [forslaget til lovfesting](#) av dette grunnleggende prinsippet i norsk kulturpolitikk, og vi mener at slik inngripen er uakseptabel uavhengig av om intensjonen i seg selv er «god» eller «ond», jf. [NTOs uttalelse til styrket kulturlov](#).

Skole og utdanning

Det er også viktig at kultur- og kunnskapspolitikken koordineres godt i oppfølgingsarbeidet. Samisk og kvensk kunst og kultur må få en større plass i skolen og gjennom hele utdanningsløpet. Det er like viktig for å sikre formidling, kunnskap og synliggjøring, som det er for å sikre rekruttering av samiske og kvenske kunstnere.

Det viktige formidlings- og rekrutteringsarbeidet som det samiske nasjonalteatret Beavváš, Årjelhsaemien Teatere og Kvääniteatteri gjør må følges opp i skolen og i de høyere kunst- og kulturfaglige utdanningene. Ikke minst er det viktig at disse teatrene har en base å rekruttere scenekunstnere fra. Det gjelder samisk og kvensk språklige skuespillere, men også regissører og scenografer som gjør det mulig å ha samisk og kvensk som arbeidsspråk. I tillegg må barn og unge sikres et samisk og kvensk scenekunststilbud i Den kulturelle skolesekken.

3. NATIONALTHEATRET

Vi ser fram til en gjennomføring av rehabilitering og modernisering av Nationaltheatret som anerkjenner at dette er et nasjonalt løft for hele bransjen med et langt tidsperspektiv. Det må sikres at Nationaltheatret kan opprettholde driften i hele perioden prosjektet pågår.

Moderniseringen av Nationaltheatret har vært utredet grundig over lang tid. Vi ser nå fram til kvalitetssikringen av Statsbygg sin utredning og et løsningsforslag som sikrer at Nationaltheatret kan være i aktivitet i den gamle bygningen fram til nye scener kan tas i bruk. Ellers vil vi miste Nationaltheatret som institusjon i flere år fordi mulighetene for alternative scener ikke finnes. Det vil være det samme som å legge ned Nationaltheatret som sådan og innebære en kompetanseflukt uten sidestykke i Norges kulturhistorie.

Vedlegg:

NÆRMERE OM FINANSIERING, REGELVERK/ORGANISERING OG SATSINGER

1. Finansiering	13
Programmeringsøkonomi og Kulturfondet	13
Privat finansiering	14
2. Regelverk og organisering	15
Organisering av politikk og forvaltning	15
Tillits- og dialogbasert styring	16
Forenklet kulturmoms	17
Mangfold og inkludering	19
Den kulturelle skolesekken og kvalitetsmålet	20
Koordinert kunnskaps- og kulturpolitikk	20
3. Satsinger	22
Produksjons- og formidlingslokaler	22
Insentivordning for ny dramatikk	23
Internasjonalt samarbeid	23
Ny teknologi	24
Scenekunsten og språket	24
Det offentlige ordskiftet og kunstkritikken	25
Bærekraft i norsk musikk og scenekunst	25

1. FINANSIERING

1.1. PROGRAMMERINGSØKONOMI OG KULTURFONDET

Vi ber om en styrking av den uavhengige programmerings- og samproduksjonsøkonomien, sammen med en økning i avsetningene til musikk og scenekunst under Kulturfondet, for å bedre de frittstående kompanienes og kunstnernes produksjonsvilkår så vel som å sikre at den kunsten som produseres blir vist flere ganger og når et større og mer sammensatt publikum.

Styrking av programmerings- og samproduksjonsøkonomien

Musikk- og scenekunstlandskapet er preget av økende grad av samarbeid mellom institusjonene og frittstående kunstnere, kompanier og ensembler. Samarbeidet finner sted i ulike former og varierer med de enkelte institusjonenes arbeidsmåter og vektning av egenproduksjon, samproduksjon og programmering av gjestespill.

En styrking av programmeringsøkonomien i hele denne infrastrukturen av forskjelligartede institusjoner er viktig for å legge til rette for at de kan invitere inn, samprodusere, programmere og på andre måter samarbeide med selvstendige kunstnere og kompanier. En slik styrking kan gi bedre tilgang til et produksjons- og formidlingsapparat rundt kunsten i form av for eksempel dramaturgisk kompetanse, produsentstøtte, residenser, produksjonsmidler og arbeids- og prøvelokaler så vel som visningsarenaer, turnénettverk, formidlingskompetanse og publikumsutvikling.

Samlet kan dette bidra til at det kunstneriske potensialet realiseres og kvaliteten styrkes ytterligere så vel som at forestillinger får lengre levetid og publikum får tilgang til et mer mangfoldig scenekunsttilbud der de bor. Samtidig bidrar en styrking av den uavhengige programmeringsøkonomien til å spre kunstfaglige beslutninger til forskjelligartede virksomheter, som også har publikum for øye, og som ut ifra selvstendige kvalitetsvurderinger kan etterspørre, programmere og co-produsere uavhengig av Kulturrådets beslutninger.

I rapporten Mobilisering for mobilitet. Formidling av fri scenekunst vises det til en ubalanse mellom produksjon og formidling, og nettopp til et behov for å styrke programmeringsøkonomien hos arrangørene. I tillegg peker rapporten på kulturhusenes uutnyttede potensial som visnings- og formidlingsarenaer for de frittstående kunstnernes og kompanienes forestillinger. En av løsningene er å styrke kulturhusenes programmeringsøkonomi og programmeringskompetanse gjennom turné- og formidlingsnettverk.

Dansenett Norge er et eksempel på et slikt turnénettverk som samarbeider med en rekke scener og kulturhus over hele landet. Norsk Scenekunstbruks formidlingsordning for arrangører er en annen velfungerende ordning som med en styrking kan utvides til å omfatte et samarbeid med landets kulturhus om turnéslynger. Etter at Scenekunstbruket, i samarbeid med Norske kulturhus, gjennomførte en pilot med arrangørstøtte for kulturhusene i 2024/25 vet vi at det ligger et uutnyttet potensial her, og at ordningen enkelt kan brukes også i kulturhusene.

Infrastrukturen for dans er svakt utbygd med få produserende institusjoner. Det gjør at dansekompaniene er særlig sårbare og sterkt avhengige av tilskudd fra ordningene i Kulturrådet. Vi ser derfor fram til en styrking av hele denne infrastrukturen av forskjelligartede produserende, programmerende og kompetansecfremmende institusjoner og virksomheter.

I den sammenhengen er det viktig at driftstilskuddet til de scenekunstvirksomhetene som i 2021 ble flyttet fra Kulturfondet til kap. 320 post 74 kompenseres for bortfall av tilskudd fra Kulturrådets søkbare ordninger. For DansiT koreografiske senter vil det faktum at virksomheten ikke får kompensert for bortfallet av tilskudd fra arrangørstøtten bety en nedbygging av Multiplié dansefestival som er en av Norges største og viktigste festivaler for mangfold og inkludering i profesjonell scenisk dans, og en

vesentlig del av DansiT's kjernevirksomhet. Det vil være et tap for hele scenekunstbransjen og ikke minst for arbeidet med å inkludere kunstnere med funksjonsnedsettelse.

Styrking av Kulturfondet og sikring av armlengdeprinsippet

Sammen med en styrking av den uavhengige programmeringsøkonomien, er det også behov for å styrke avsetningene til musikk og scenekunst i Kulturfondet. For å unngå en underfinansiering av produksjoner, mener vi at midlene bør konsentreres om færre søkere. På denne måten vil det kunne gis romligere tildelinger og bedre vilkår for de beste prosjektene, som også bør utrustes med budsjetter som kan sikre de involverte rimelig gode arbeidsvilkår og en lønn på nivå med tariffen.

Vi vil også understreke at verken innretningen av ordningene eller den pressede økonomien i fondet kan legitimere at politikere tar beslutninger basert på kunstfaglig skjønn og flytter tilskuddet til personlige kunstnerskap eller frittstående kompanier over på statsbudsjettet. Det politikerne derimot kan gjøre er å styrke Kulturrådets økonomiske og faglige handlingsrom til å sikre nødvendig bredde og fleksibilitet i Kulturfondets tilskuddsordninger på musikk- og scenekunstmrådet samlet sett.

1.2. PRIVAT FINANSIERING

NTO er positiv til tiltak som kan stimulere privat finansiering som et supplement til offentlig finansiering og derigjennom styrke den totale økonomien i sektoren. Vi oppfordrer til en politikktutforming som er basert på kunnskap og en realistisk vurdering av mulighetene for å fremskaffe private gaver og sponsormidler for de profesjonelle, fellesfinansierte musikk- og scenekunstinstitusjonene, men også til en prinsipiell diskusjon om statens rolle, mål og virkemidler.

Politiske forventninger

Private gaver og sponsormidler kan være et kjærkomment supplement til offentlige bevilgninger og åpne for viktige satsinger og prosjekter som ellers ikke ville vært realiserbare. Reduserte offentlige bevilgninger og økte kostnader fører imidlertid til et økende behov for private midler til å opprettholde den ordinære driften, og ikke bare til å finansiere ekstraordinære prosjekter. Samtidig vet vi at det er vanskelig å fremskaffe slike midler til selve kjernevirksomheten.

I tillegg kommer politiske forutsetninger om «å utvikle andre inntektskilder enn det offentlige tilskuddet», kombinert med oppfordringen i statens tilskuddsbrev om å «holde brukerbetalingen nede». Dette setter musikk- og scenekunstinstitusjonene i en krevende situasjon all den tid vi vet at det er publikumsinntekter som utgjør den viktigste andelen av egeninntektene (samlet rundt 70 pst. i et normalår).

Kost-nytte og effektiv ressursutnyttelse

I 2022 utgjorde sponsor- og gaveinntekter ca. 2,2 pst. av NTO-virksomhetenes samlede driftsinntekter. NTOs kartlegginger viser at midlene er ujevnt fordelt både geografisk og mellom store og små og type virksomhet. Rundt 30 pst. av virksomhetene hadde ikke sponsor- og gaveinntekter i 2022.

I tillegg til at forutsetningene er ulike og beror på bl.a. geografi, størrelse og type virksomhet, er det ressurskrevende å fremskaffe gaver og sponsormidler i allerede underadministrerte institusjoner. Ofte kan resultatene av arbeidet være marginale i forhold til innsatsen, og institusjonene må balansere mellom kost-nytte og vurdere hva som faktisk er mest effektiv ressursutnyttelse. Noen av virksomhetene rapporterer at de ikke har tilstrekkelige administrative ressurser til å drive denne typen inntektsarbeid over tid.

Faglig integritet og etiske dilemmaer

Dette er et arbeid som også må sees i sammenheng med virksomhetenes faglige integritet, bærekraftarbeid og etiske kompass. Alt dette må tas med i fortløpende vurderinger av samarbeidspartnere og hvor grensene går for gjenytelser.

Tilrettelegging for flere fond og stiftelser

Avviklingen av gaveforsterkningsordningen fører til svekket økonomi for de som jevnlig mottok gaveforsterkningsmidler i perioden 2015-2022. Etter vårt syn bør det vurderes alternative virkemidler, herunder tiltak som kan stimulere til at det etableres flere private fond og stiftelser.

Et større antall allmennyttige stiftelser og mer tilgjengelige fondsmidler er en forutsetning for at mer fondsmidler skal komme profesjonelle kunstinstitusjoner til gode, uten at disse virksomhetene risikerer å utkonkurrere sine egne lokale samarbeidspartnere i kampen om allerede begrensede midler.

Skatteincentiver

Det kan også være grunn til å utrede prinsipielle og demokratiske sider og økonomiske konsekvenser av former for skatteincentiver for å fremme private gaver, i lys av at det i dag eksisterer slike ordninger for gaver til forskning og frivillige organisasjoner.

2. REGELVERK OG ORGANISERING

2.1. ORGANISERING AV POLITIKK OG FORVALTNING

Vi ber om en gjennomgang av organiseringen av politikk og forvaltning i lys av armlengdeprinsippet, maktspredning og at mest mulig midler bør kanaliseres direkte til kunstnerisk virksomhet og minst mulig til byråkrati.

I Norge er det over tid bygget opp et gjennomsluttig og velfungerende kulturpolitisk system som organisatorisk har sikret armlengdeprinsippet og spredt kunstfaglig beslutningsmyndighet, så vel som nødvendig økonomisk forutsigbarhet for musikk- og scenekunstinstitusjonene. Etablerte strukturer har lagt til rette for klare rolle- og ansvarsdelinger og tydelige skiller mellom politiske og kunstfaglige beslutninger, slik at det demmes opp for at politiske interesser på utilbørlig vis styrer kunstneriske valg.

Vi erfarer at dette systemet i dag utfordres med byggingen av to store direktorater – Kulturtanken og Kulturdirektoratet – som skrittvis har fått overført stadig flere oppgaver med tilhørende innflytelse og konsentrasjon av makt.

Uheldige rolleblandinger og uklare skillelinjer

Kulturdirektoratet har de senere årene fått overført flere oppgaver rettet inn mot musikk- og scenekunstinstitusjonene knyttet til både myndighetsdialog, søknadsbehandling, vurdering av måloppnåelse og utforming av rapporteringskrav, sammen med kunnskapsproduksjon og utviklings- og koordineringsoppgaver. Dette har ført til at ansvarsdelingen mellom departementet og direktoratet er blitt utydelig. Skillelinjene mellom politikk og direktoratets rolle fremstår som uklare. Likeså skillelinjene mellom Kulturdirektoratets og de selvstendige musikk- og scenekunstinstitusjonenes rolle og faglige vurderinger.

Risiko for selvpolisering og svekket institusjonsautonomi

Vi ber om at departementet hele tiden streber etter en gjennomsluttig organisering med tydelige skiller mellom departementets politikktutforming og Kulturdirektoratets utøvelse, så vel som mellom direktoratets faglige vurderinger og musikk- og scenekunstinstitusjonenes selvstendige kunst- og kulturfaglige vurderinger.

Det er viktig å demme opp mot risikoen for en selvpolisering av Kulturdirektoratet, så vel som at direktoratet griper inn i musikk- og scenekunstinstitusjonenes selvstendige vurderinger og beslutninger. Vi vil særlig advare mot at Kulturdirektoratet skal være en *utviklingsaktør* som påvirker musikk- og scenekunstinstitusjonenes faglige valg og utvikling.

Den kunstneriske og faglige utviklingen skal ikke styres av et direktorat, men finne sted i hver enkelt institusjon innenfor rammen av de overordnede målene som begrunner det offentlige tilskuddet. Dette er en forutsetning for at armlengdeprinsippet ivaretas i praksis, men også for å sikre den spredte beslutningsmyndigheten og det ytringsmangfoldet som infrastrukturen av selvstendige og forskjelligeartede musikk- og scenekunstinstitusjoner samlet representerer.

Maktkonsentrasjon og svekket dialog

Etter oppgaveoverføringene til Kulturdirektoratet erfarer vi at den direkte dialogen mellom departementet og bransjen selv som førstehåndskilde til nødvendig innsikt i de forskjelligeartede musikk- og scenekunstinstitusjonenes utfordringer og behov er svekket. I stedet blir Kulturdirektoratet et fortolkende mellomledd med tilnærmet enerådende kontroll over virkelighetsbeskrivelsene og kunnskapsgrunnlaget for politikktutforming og søknadsbehandling.

Etter vårt syn er det også uheldig å blande rollene som tilskuddsforvalter og kunnskapsprodusent fordi det blir vanskelig å skille mellom relevant styringsinformasjon på den ene siden og på den andre siden kunnskap som er viktig for et informert offentlig ordskifte så vel som for bransjen selv og den langsiktige politikktutforming.

Overlappende ansvarsområder

Kulturdirektoratet og Kulturtanken har til dels overlappende ansvarsområder, der skillet i hovedsak går mellom kultur rettet mot voksne eller mot barn. Etter vårt syn er dette et uheldig skille i forvaltningen som er med på å undergrave det kunstfaglige kvalitetsmålet i den profesjonelle kunsten for et ungt publikum. Vi erfarer også en tiltagende ubalanse mellom et voksende administrasjonsapparat og et svekket kunstliv, og vi forstår ikke hvorfor byråkratiet skal prioriteres fremfor den frie kunsten og innholdsproduksjonen.

Vi mener derfor at følgende løsning bør vurderes:

- **Legge den sentrale DKS-forvaltningen til Kulturdirektoratet for å unngå å skille ut kunst for barn og unge i forvaltningen fra det øvrige kunstfeltet, men også for å sikre en mer effektiv ressursutnyttelse og minst mulig byråkrati.**
- **Etablere et eget senter for analyse og FoU-arbeid. Det kan bidra til en rydding i uheldige dobbeltroller, sikre uavhengighet, flerstemmighet og kvalitet i kunnskapsproduksjonen og bidra til at det fremskaffes analyser og forskning som kan supplere og korrigere Kulturdirektoratets, Kulturtankens og departementenes egne vurderinger.**

2.2. TILLITS- OG DIALOGBASERT STYRING

Mål- og resultatstyringen av institusjonene må være tillits- og dialogbasert, underlegges armlengdeprinsippet og legge en minst mulig rapporteringsbyrde på institusjonene. Det må legges til grunn et dynamisk syn på hva som er god økonomistyring, og en anerkjennelse av at verken kvalitet eller ressursutnyttelse kan reduseres til nøkkeltall, og at kostnadseffektivitet ikke kan løsrives fra det overordnede kvalitetsmålet.

Periodiske institusjonsevalueringer

Et grunnleggende dilemma i vurderingen av musikk- og scenekunstinstitusjonenes måloppnåelse er at *kvalitet* er det overordnede målet. Dette dilemmaet ble etter vårt syn godt løst gjennom de periodiske institusjonsevalueringene hvor kvalitet og ressursutnyttelse ble vurdert i sammenheng av et eksternt fagfellepanel, basert på en dialogisk metode som inkluderte egnevalueringer.

Armlengdeprinsippet ble dermed godt ivaretatt, og evalueringene fremskaffet kunnskap og informasjon om institusjonenes kvalitative måloppnåelse og den enkelte virksomhetens egenart. Med slike kvalitative

evalueringer reduseres også risikoen for en målforskyvning eller at oppmerksomheten dreies bort fra institusjonenes kjernevirksomhet til det som lettere kan måles og telles.

Vi oppfordrer derfor til at uavhengige periodiske institusjonsevalueringer videreføres som del av et dialogbasert styringssystem som anerkjenner at verken kvalitet eller ressursutnyttelse kan reduseres til nøkkeltall, og at kostnadseffektivitet ikke kan løsrives fra det overordnede kvalitetsmålet. Det er viktig å understreke at Kulturdirektoratets nye rolle i tilskuddsforvaltningen ikke kan erstatte disse kvalitative evalueringene uten at det kommer i konflikt med armlengdeprinsippet.

Videre mener vi departementet bør vurdere å invitere lokale/regionale tilskuddparter inn på oppdragssiden som en del av en styrket dialog mellom forvaltningsnivåene.

For å sikre etterrettelige evalueringer av så vidt komplekse virksomheter som teatrene og orkestrene, vil vi samtidig understreke betydningen av at nødvendig bransjekompetanse og fagfellevurdering står sentralt i evalueringsarbeidet. Vi oppfordrer videre til at en dialogbasert metode videreføres, og at det legges til grunn et dynamisk syn på hva som er god økonomistyring (jf. [Kostnadseffektivitet og god økonomistyring i scenekunstselskapene](#), Trond Bjørnenak 2016).

Forenklet rapportering

Sammen med en videreføring av periodiske evalueringer, mener vi at den årlige rapporteringen bør forenkles. Det samlede rapporteringsomfanget til ulike myndighetsinstanser må reduseres, forenkles og koordineres, og rapporteringskravene må ikke ha en detaljeringsgrad som indirekte overstyrer institusjonens egne profesjonelle og særegne valg. Undersøkelser og rapporteringskrav må alltid veies opp mot risikoen for ensretting og indirekte styring av hva virksomhetene skal være opptatt av, men også mot bruken av administrative ressurser på begge sider.

Det er også viktig å unngå at rapporteringskravene fører til en oppmerksomhetsforskyvning som utilsiktet kan bidra til å styre institusjonenes prioriteringer og ressursbruk bort fra kjernevirksomheten. For eksempel kan innføringen av en så omfattende rapportering på klima- og miljøtiltak som ble innført i tilknytning til institusjonenes budsjettsøknader for 2025 føre til det.

2.3. FORENKLET KULTURMOMS

NTO anmoder om at dagens merverdiavgiftsunntak for omsetning av billetter til musikk og scenekunst fjernes, under forutsetningen at disse områdene innlemmes i avgiftssystemet med lav sats i tråd med det som var Kulturmomsutvalgets forslag. En slik lovendring har i dag bred tilslutning i bransjen og vil bidra til betydelig forenkling og effektivisering, et mer enhetlig regelverk for kultursektoren og lavere administrative kostnader.

Etter endringen i loven i 2010 ble kinoer, museer, gallerier, opplevelsessentre og fornøyelsesparker omfattet av avgiftssystemet, mens musikk og scenekunst fortsatt er unntatt avgift, på tross av kulturmomsutvalgets forslag om at adgang til de fleste former for kulturarrangementer skulle omfattes av kulturmomms.

Det bør etter vårt syn veie tungt at en slik «breddemodell» som utvalget tok til orde for vil innebære store forenklinger for aktørene ved at man vil slippe vanskelige avgrensninger og fordelingsproblemer som oppstår når man driver såkalt delt virksomhet (dels avgiftsunntatt og dels avgiftspliktig).

For en nærmere begrunnelse og redegjørelse for forslag til endring av merverdiavgiftsloven viser vi til vår tidligere [anmodning om innføring av kulturmomms](#) med vedlagt notat fra Ernst & Young utarbeidet etter oppdrag fra NTO.

2.4. FLEKSIBILITET I ARBEIDSKRAFTEN

Vi ber om en gjennomgang av hvordan arbeidsmiljøloven kan gi musikk- og scenekunstinstitusjonene nødvendig fleksibiliteten i arbeidskraften for å sikre målet om kunstnerisk kvalitet og økonomisk bærekraft, så vel som opprettholdelse av arbeidsplasser.

Arbeidsmiljøloven

Vi viser til Arbeidsgiverforeningen Spekter som ved flere anledninger har pekt på hvordan de seneste endringene i arbeidsmiljøloven knyttet til arbeidstakerbegrepet, midlertidig ansettelse, samt innleieforbudet har skapt store utfordringer i kultursektoren.

Innstrammingene svekker den nødvendige fleksibiliteten og fører til økte kostnader sammen med en økt administrativ byrde på allerede pressede institusjoner. På sikt vil dette ikke bare svekke musikk- og scenekunstinstitusjonenes måloppnåelse og publikumstilbudet, men også føre til færre arbeidsplasser for kunstnere og kulturarbeidere som følge av redusert aktivitet.

Midlertidige ansettelser

En forutsetning for å nå kvalitetsmålet er at institusjonene har handlingsrom til å sette sammen det best egnede kunstneriske laget for hver produksjon. Derfor benyttes det i dag ulike tilknytningsformer, som gir både kunstnerne og arbeidsgiver nødvendig fleksibilitet. For å sikre dette handlingsrommet må det gis en direkte adgang til midlertidig ansettelse av arbeidstakere som skal utføre kunstnerisk arbeid.

Innleie

Selv om fast ansettelse er og skal være den klare hovedregelen i arbeidslivet har flere av musikk- og scenekunstinstitusjonene likevel tidvis ved større prosjekter behov for å knytte til seg ekstra bemanning på alternative måter, herunder ved innleie. Det generelle innleieforbudet må opphøre, slik at det legges til rette for at virksomhetene kan leie inn arbeidskraft og kompetanse i de situasjonene hvor det er nødvendig.

Skuespiller- og danseralliansen og Musikeralliansen

Skuespiller- og danseralliansen (SKUDA) er en treffsikker løsning i et differensiert arbeidsmarked med ulike tilknytningsformer. SKUDA har et kulturpolitisk formål som imøtekommer bransjens behov for fleksibel arbeidskraft og bidrar til å stabilisere skuespilleres og danseres yrkessituasjon som er preget av midlertidige ansettelser og oppdrag.

Gjennom ansettelse i SKUDA får skuespillerne og danserne trygghet og forutsigbarhet i kunstnerkarrieren, kompetanseheving og kollegialt fellesskap. SKUDA er også en pådriver for mangfold, inkludering og representasjon i scenekunsten, herunder for likestilling av kunstnere med funksjonsnedsettelse i scenekunstheltet.

Etter modell av SKUDA ble i tillegg Musikeralliansen etablert av Creo og NTO høsten 2023 med statstilskudd. Når midlene ikke er videreført verken i 2024 eller 2025, slik at Musikeralliansen ikke har midler til å ansette musikere, fremstår dette som et meningsløst engangstilskudd.

Vi vil samtidig understreke at en styrking av Skuespiller- og danseralliansen og Musikeralliansen må ledsages av en styrket institusjonsøkonomi så vel som en styrking av Kulturfondet. For at disse to virksomhetene skal fungere etter hensikten må det eksistere sterke arbeids- og oppdragsgivere med gode nok økonomiske rammer til å opprettholde produksjonen og antallet involverte kunstnere.

Svekket institusjonsøkonomi gir seg allerede merkbare utslag i økte lønnskostnader for SKUDA, fordi de kunstnerne som er ansatt i SKUDA har færre oppdrag hos andre arbeids- og oppdragsgivere.

2.5. MANGFOLD OG INKLUDERING

NTO ber om at det legges til rette for at musikk- og scenekunstinstitusjonene samlet kan bidra til å fremme mangfold gjennom ulike tilnærminger og arbeidsmåter forankret i hver institusjons egenart. Samtidig vil vi understreke at en langsiktig innsats for å fremme ytringsmangfold og representasjon må begynne i skolen, som den unike fellesarena den er, og følges opp gjennom hele utdanningsløpet.

Bredt mangfoldsbegrep og spredt definisjonsmakt

Både som arbeidsgivere og meningsdannende virksomheter, har musikk- og scenekunstinstitusjonene ikke bare et ansvar for fremme ytringsmangfold og flerstemmighet, men også en betydelig egeninteresse av å fremme mangfold som en ressurs i den kunstneriske utviklingen, i organisasjonen og blant publikum.

Med det store forrådet og rikdommen av fortellinger, stemmer, perspektiver og personlige erfaringer som kan komme til uttrykk i musikken og scenekunsten, knytter det seg også store muligheter til musikk- og scenekunstinstitusjonene som inkluderende og inviterende fellesarenaer hvor alle kan kjenne seg velkomne.

En forutsetning for å realisere disse mulighetene er at hver enkelt virksomhet selv har definisjonsmakt til å presisere og operasjonalisere mangfoldsbegrepet, i dialog med omgivelsene og i henhold til egne kunstneriske visjoner og mål. Det er variasjonene og de ulike tilnærmingene som samlet skaper ytringsmangfold og flerstemmighet.

Vi er derfor glade for at det i politikkkutformingen legges til grunn et bredt mangfoldbegrep som både handler om kunstnerisk mangfold og om mangfoldet i befolkningen, og som rommer flere dimensjoner slik som sosial og kulturell bakgrunn, kjønn, funksjonsvariasjoner og alder.

Kunnskap om strukturelle utfordringer

Innsikt i og anerkjennelse av strukturelle utfordringer er en forutsetning for å komme videre i arbeidet for økt mangfold og inkludering. [Mangfoldsrapporten "å spille hvit"](#) som ble offentliggjort i januar d.å. er et eksempel på et kunnskapsfremmende verktøy som kan stimulere til økt bevissthet, nødvendig selvrefleksjon og grundige prosesser i hele kunstfeltet.

Dette er en omfattende rapport, som kartlegger melaninrike skuespilleres erfaringer ved Nationaltheatret mellom 2019 og 2024. Rapporten er bestilt av teateret og utarbeidet av Maria Utsi og Mathias Danbolt.

Kartleggingen gir innsikt i hvordan strukturelle barrierer og institusjonelle praksiser har hemmet arbeidet for økt mangfold og inkludering. Rapporten peker på at selv om intensjonene ved teateret har vært gode, har det manglet en helhetlig og systematisk tilnærming til å styrke mangfold i praksis.

Demokratisk prispolitikk

Vi deler departementets ambisjon om at institusjonene skal arbeide for å «senke tersklene for deltakelse og [...] ha så lav brukerbetaling som mulig» (jf. tilskuddsbrevet for 2025). Dette politiske kravet må imidlertid ledsages av bevilgninger som sikrer institusjonene økonomisk handlingsrom til å opprettholde en differensiert prispolitikk.

Det er også viktig at denne ambisjonen ikke settes opp mot eller kommer i konflikt med forutsetningen om at institusjonene «utnytter potensialet for egeninntekter og arbeider aktivt for å skaffe andre inntekter enn offentlig tilskudd». Vi gjør oppmerksom på at billettinntekter utgjør den største andelen av musikk- og scenekunstinstitusjonenes egeninntekter, og at det utover dette finnes få private inntektskilder som er tilgjengelige for disse fellesskapsfinansierte institusjonene.

Skole og utdanning

Samtidig vil vi understreke den vesentlige betydningen skole- og utdanningssiden har for å fremme et større mangfold og som premisgivere for musikk- og scenekunstinstitusjonenes arbeid. Utdanningssiden er like viktig for å sikre at institusjonene har en base å rekruttere kunstnere fra, som det er for å fremme et mangfold i publikum.

2.6. DEN KULTURELLE SKOLESEKKEN OG KVALITETSMÅLET

Det kunstneriske og kulturfaglige kvalitetsmålet i Den kulturelle skolesekken må opprettholdes slik at alle landets skolelever får oppleve profesjonell kunst på kunstens egne premisser, slik denne skapes og formidles av selvstendige kunstnere, virksomheter og institusjoner landet over. I tillegg må det sikres at elevene også får oppleve profesjonell musikk og scenekunst i konsertsaler og teaterhus.

Kvalitetsmålet

Noe av det mest verdifulle med Den kulturelle skolesekken (DKS) er at denne ordningen sørger for at alle barn og unge, på tvers av sosiale og økonomiske skillelinjer, får oppleve profesjonell kunst som mange ellers ikke ville fått tilgang eller kjennskap til. Vi vil advare mot en instrumentell dreining som kan føre til at ordningens grunnleggende verdi og utjevne effekt går tapt.

Det er viktig at dette presiseres etter at [Barne- og ungdomskulturmeldingen](#) og rapporten [DKS og Kulturtanken. En utredning bestående av en kartlegging av DKS og en evaluering av Kulturtanken](#), har bidratt til å forvirre selve intensjonen med ordningen, jf. [NTOs uttalelse til rapport om DKS og Kulturtanken](#) og [Uttalelse til Barne- og ungdomskulturmeldingen](#).

Verdien av teater- og konsertbesøk

For å sikre kvalitet og mangfold i tilbudet er det viktig at elevene får oppleve den kunsten som allerede produseres uavhengig av DKS og ikke kun tilpassede produksjoner, samt at elevene får mulighet til å oppleve profesjonell musikk og scenekunst i konsert- og teaterhus. Selve besøker er en viktig del av opplevelsen, og for mange barn og unge er dette de eneste besøkene ved profesjonelle musikk- og scenekunstinstitusjoner de får oppleve i denne livsfasen.

Etter vårt syn bør det derfor vurderes ordninger som muliggjør direkte samarbeid mellom institusjonene og skolene også utenom DKS. Det kan være billettfond, jf. [Alle inkludert!](#), eller midler til skolene øremerket teater og konserter, sammen med løsninger for transportkostnader, jf. NTOs [innspill til handlingsplan for deltakelse](#).

2.7. KOORDINERT KUNNSKAPS- OG KULTURPOLITIKK

NTO ber om en styrking av de humanistiske og estetiske fagene i grunnskolen og gjennom hele utdanningsløpet, og at det utformes et finansieringssystem for høyskoler og universiteter som i et langsiktig perspektiv verdsetter og sikrer kunstfagene så vel som sårbare humaniorafag.

De estetiske og humanistiske fagene i skolen

Verdien av de estetiske og humanistiske fagene og kunst som læringsmetode er godt dokumentert og forankret i [skolens dannelsesoppdrag](#). I tillegg får vi stadig mer kunnskap om hvor grunnleggende viktig en integrering av kunstfagenes kjernekompetanser i allmenndannelsen er for demokrati, bærekraft og samfunnets totalberedskap. Likevel er disse fagene fortsatt [marginalisert og preget av mangelfull lærerkompetanse](#).

NTO har derfor lenge etterlyst en kompetansehevende satsing på så vel de estetiske og humanistiske fagene i skolen som på kunst- og kulturdelen i andre fag og kunst som læringsmetode. De estetiske og

humanistiske fagene og bruken av kunst som læringsmetode er like viktig for å fremme felles referanserammer og styrke fortolkningskompetansen, som det er for å sikre bredde og kvalitet i rekrutteringen til kunstneryrkene.

Vi er derfor glade for at det er bred politisk enighet om å utvikle en mer praktisk skole, og at en styrking av de estetiske fagene skal være i kjernen av dette arbeidet for å nå målene om bedre læring, motivasjon og trivsel, samt for å fremme kreativitet, mangfold og inkludering i klasserommet.

I Stortingsmeldingen *En mer praktisk skole* er det flere tiltak som kan bidra til dette, blant annet det nasjonale programmet for en mer praktisk skole, som inkluderer etterutdanning, kompetansebygging, oppgradering av utstyr og læringsarenaer, samt muligheten til å ta i bruk varierte læringsarenaer slik som for eksempel profesjonelle kunst- og kulturinstitusjoner.

Meldingen omfatter imidlertid ingen vurdering av de estetiske fagenes plass i læreplanene for grunnskolen. Vi er særlig kritiske til drama- og teaterfagets manglende plass. Drama og teater er fortsatt ikke et eget obligatorisk fag i norsk grunnskole, og i 2020 ble dette faget også tatt ut som en del av norskfaget.

Etter vårt syn er det på høy tid å gi drama og teater tilbake en plass i grunnskolen for å sikre elevene bedre læring, motivasjon og trivsel – men også for å sikre en større bredde av kunstfagenes kjernekompetanser som er uunnværlige i et velfungerende demokrati.

Vi støtter derfor Drama- og teaterpedagogenes tre krav om å 1) inkludere drama- og teaterfaget som eget fag på noen trinn, 2) ta drama og teater tilbake i norskfaget 3) tilby drama- og teaterfaget i grunnskolelærerutdanningen.

Drama- og teaterfaget gir unike muligheter for at elevene kan delta i kreative prosjekter som skapes i fellesskap – og gå inn i roller der de bruker og aktiverer både undersøkende kritisk refleksjon, følelser, kropp, innlevelse og empati på samme tid. Gjennom mangetydig og nyansert historiefortelling kan drama- og teaterfaget brukes til å gå i dybden og få fram kompleksiteten i en sak, gi motstand til fastlåste virkelighetsforståelser og bevege elevene videre i fellesskap. Slik utgjør drama- og teaterfaget også en verdifull motvekt til elevenes digitale hverdag.

Kulturskolen

I tillegg må en sterkere statlig og kommunal satsing på kulturskolene til for at å sikre at tilbudet er tilgjengelig for alle på tvers av sosiale, økonomiske og kulturelle skillelinjer i befolkningen. Det er i dag store utfordringer knyttet til begrenset grunnfinansiering, høy egenbetaling, smal sosial rekruttering og lange ventelister i mange kommuner.

Videregående opplæring

Vi trenger også en sterkere satsing på de estetiske fagene i videregående opplæring, ikke det motsatte. Det er urovekkende at flere musikk-, dans- og dramalinjer i videregående skoler i ulike deler av landet høsten 2024 ble truet av kutt og nedleggelse. Dette vil ikke bare kunne ramme den brede rekrutteringen til høyere utdanning, men også svekke stedlig kompetanse bygd opp gjennom mange år. Ikke minst vil mange unge miste et verdifullt tilbud om en mer variert skolehverdag litt utenom det vanlige i eget nærmiljø hvor kreative prosjekter skapes i fellesskap. Å legge ned disse fagene fører samtidig til kompetanseflukt og tap av motivasjon for å fortsette skolegangen, så vel som av viktige verdier og erfaringer som mange unge tar med seg uavhengig av fremtidige yrker.

Talentutvikling

Grunnlaget for rekruttering til kunstneryrkene legges gjerne tidlig. For å sikre tilfanget av kvalifiserte søkere til høyere utdanning av internasjonalt konkurransedyktige utøvere i Norge, er det behov for å styrke kvaliteten og koordineringen av arbeidet med talentutvikling i grunnopplæring og i kulturskolen samtidig som det legges til rette for et godt samspill mellom utdanningsinstitusjonene og musikk- og

scenekunstinstitusjonene. Det er også viktig at det sikres et helhetlig offentlig utdanningsløp slik at grunnplanen i rekrutteringen ikke er overlatt til private skoler med krav om egeninntjening og foreldres betalingsevne.

Høyere kunstutdanning

Høsten 2024 ble både Akademi for scenekunst ved Høgskolen i Østfold og kirkemusikkutdanningen ved NTNU vedtatt nedlagt. Bakgrunnen er generelt stram institusjonsøkonomi i universitets- og høyskolesektoren sammen med den nye finansieringsmodellen for høyere utdanning som betyr redusert statlig finansiering av kunstfaglige utdanninger ved landets universiteter og høyskoler.

Dette skjer trass i at regjering og Storting har understreket at det ikke er meningen at sårbare fagmiljø og mindre institusjoner med smalere fagtilbud, slik kunstutdanningene gjerne er, skal bli skadelidende som følge av den nye modellen.

Høgskolen i Østfold arbeider nå med å finne en ny utdanningsinstitusjon som kan videreføre Akademi for Scenekunst. For at dette skal være mulig, er det nødvendig med en øremerket tilleggsbevilgning i 2025 til den utdanningsinstitusjonen som påtar seg ansvaret for videreføringen av denne unike utdanningen.

Samtidig må den nye finansieringsmodellen for høyere utdanningen revurderes. Konsekvensene for de kunstfaglige utdanningene må utredes og tas høyde for, og det må sikres at finansieringssystemet ikke gir insitamenter til å bygge ned kunstutdanningene til fordel for andre og rimeligere utdanninger, men derimot sikrer at forskjellige kunstfagmiljøer i ulike deler av landet kan utfylle hverandre.

Utsatte humaniorafag

NTO har over tid uttrykt bekymring for utsatte humaniorafag, og særlig for teatervitenskap som i flere år har vært under press i Norge. [Utsynsmeldingen](#) har vekket ytterligere uro for at de humanistiske og samfunnsvitenskapelige fagene nedprioriteres basert på en kortsiktig forståelse av sammenhengene mellom samfunnsbehov og utdanningstilbud og forskning.

Humaniorafagene er kritiske dannelsesfag som kvalifiserer bredt og grunnleggende. For musikk- og scenekunstbransjen er dette helt essensielle fag for kunstnerisk utvikling, rekruttering til bransjen og ikke minst som leverandør av begreper, teorier og perspektiver til det offentlige ordskiftet og kritikken.

Etter vårt syn er det uholdbart at interne økonomiske prioriteringer ved de humanistiske fakultetene skal avgjøre hvorvidt nødvendig humaniorafag som teatervitenskap skal finnes i Norge. Det er et prekært behov for å finne fram til nasjonale ordninger som sikrer utsatte humaniorafag slik at vi unngår at hele kunnskapsfelt forsvinner, jf [NTOs uttalelse om utsatte humaniorafag](#).

3. SATSINGER

3.1. PRODUKSJONS- OG FORMIDLINGSLOKALER

NTO anmoder om at regjeringen innhenter fortsatt store etterslep i nødvendige investeringer i produksjons- og formidlingslokaler for musikken og scenekunsten. Det er viktig at staten bidrar med finansielle og organisatoriske løsninger som sikrer at kostnader til bygningsmessig drift og vedlikehold ikke går utover institusjonenes produksjonsbudsjetter.

Gode produksjons- og formidlingslokaler er helt nødvendig for å sikre kvalitet i innholdet og bred formidling, og det er fortsatt store behov for å videreutvikle infrastrukturen av produksjons- og formidlingslokaler på musikk- og scenekunstområdet. Det er både kritiske behov for rehabilitering og modernisering av eksisterende teater- og konsertlokaler og for nye lokaler flere steder i landet. Dette må også sees i sammenheng med bærekraftige investeringer generelt. Sakene har ulik grad av statlig

medvirkning i selve byggeprosjektet, men staten vil være avgjørende for å sikre gode rammer for drift og innholdsproduksjon.

3.2. INSENTIVORDNING FOR NY DRAMATIKK

Vi er glade for at det er etablert en insentivordning for å stimulere til oppføring av ny dramatikk, men for at ordningen skal fungere etter hensikten må rammen økes. Vi vil samtidig understreke at en slik ordning må følges opp med en styrking av teatrenes rammetilskudd og handlingsrom til å ta kunstnerisk risiko.

Insentivordningen er en rammestyrte ordning, og for inneværende år er det satt av 2,5 mill. kroner til ordningen over spillemidlene. I henhold til forskriften gis det tilskudd etter gjennomføring av urpremiere, som dekker inntil 40 prosent av dramatikerhonoraret. Dersom samlet tildelingsbeløp overstiger disponibel ramme, skal tilskuddet avkortes prosentmessig likt for alle de støtteberettigede institusjonene.

I henhold til rammeavtalen mellom Spekter og Dramatikerforbundet var vederlaget for et dramatisk verk i 2022 på kr. 503 901 (vederlaget justeres automatisk årlig etter KPI). Det betyr at rammen på 2,5 mill. kroner vil kunne dekke 40 prosent av dramatikerhonoraret for om lag 12 «helaftens verk».

Til sammenligning viser Kulturdirektoratets statistikk at scenekunstvirksomhetene på kap. 323 post 70 samlet hadde 105 uroppføringer i 2022. Dersom vi legger til scenekunstvirksomhetene på kap. 320 post 75 blir det samlede tallet uroppføringer godt over 200. Vi er kjent med at rapporterte uroppføringer definert som førstegangsuppføring av et originalverk også kan omfatte dramatiseringer og annet som faller utenfor avgrensingen i forskriften, samt at flere av verkene ikke honoreres som «helaftens verk». Likevel er det opplagt at antallet støtteberettigede urpremierer vil være så høyt at tilskuddet vil måtte avkortes betydelig gitt den økonomiske rammen inneværende år.

Vi mener at den økonomiske rammen må tilpasses omfanget for å sikre institusjonene nødvendig forutsigbarhet i den kunstneriske planleggingen. Det er en forutsetning for at ordningen faktisk skal virke som et insentiv til at det settes opp mer ny dramatikk.

3.3. INTERNASJONALT SAMARBEID

NTO anmoder om en gjennomgang av overordnede ambisjoner, mål, prinsipper og ansvarsdeling mellom departementene i utformingen av en tilretteleggende kulturpolitikk for kunstnerisk motivert internasjonalt samarbeid, forankret i overordnede kulturpolitiske mål om kvalitet og ytringsmangfold, som også treffer musikk- og scenekunstinstitusjonene.

Det er gledelig at Kultur- og likestillingsdepartementet og Utenriksdepartementet i fellesskap vil sette i verk en spisset internasjonal innsats som en del av kulturløftet, og at regjeringen vil arbeide aktivt med å fremme kunstnerisk frihet og ytringsfrihet som en del av det internasjonale arbeidet.

Musikk- og scenekunstinstitusjonene er internasjonalt orienterte virksomheter hvor vekselvirkningen mellom lokal forankring og internasjonal innflytelse og samarbeid bidrar til kunstnerisk utvikling og mangfold og bredde i publikumstilbudet. Så vel som dialog og mellommenneskelig forståelse på tvers av landegrensene.

Vi ser derfor fram til at Kulturdepartementet kommer sterkere på banen i utformingen av en tilretteleggende kulturpolitikk for kunstnerisk motivert internasjonalt samarbeid, forankret i overordnede kulturpolitiske mål om kvalitet og ytringsmangfold. For en nærmere utdypning av utfordringer og behov viser vi til [NTOs innspill til internasjonal strategi](#).

3.4. NY TEKNOLOGI

Vi ber om at det legges økonomisk til rette for at musikk- og scenekunstinstitusjonene kan utnytte de mulighetene som ny teknologi representerer i produksjon og formidling. Samtidig må politikktutformingene legge til grunn at den levende musikken og scenekunsten som skapes i sanntid i møte med publikum aldri kan erstattes av en strømmet konsert eller forestilling. Særlig innenfor scenekunsten følger det store kunstneriske og opphavsrettslige utfordringer med digital formidling.

På musikk- og scenekunstmrådet gir teknologien nye muligheter både som verktøy i kunstnerisk utvikling, i drift og produksjonsprosesser så vel som i formidlingsarbeidet rundt den kunstneriske aktiviteten. I tillegg gir strømming av konserter og forestillinger muligheter for å nå publikum av ulike grunner ikke kan komme til teatret eller konsertsalen.

Teknologien representerer ikke minst særskilte muligheter i den kunstneriske utviklingen og som pedagogisk verktøy i formidlingen til et ungt publikum og i institusjonenes samarbeid med skolen. I dette arbeidet inngår i dag så vel tradisjonelle verktøy og metoder som bruk av video, spillteknologi, VR-teknologi og interaktive verktøy.

Noen av institusjonene har over tid gjort betydelige investeringer og bygget opp verdifull kompetanse og kunnskap som også kan komme flere i bransjen til gode. Utvikling av teknologiske løsninger, investering i utstyr, kompetanse og forsøksvirksomhet er kostnadskreven og kan være vanskelig for hver enkelt virksomhet å finne rom for innenfor rammetilskuddet. Felles investeringer og kompetansedeling kan derfor i noen tilfeller være tjenlig, og f.eks. har musikkvirksomhetene i NTO gått sammen om å utvikle en felles digital musikksetning «Min digitale konsertsal».

En del virksomheter er også i ferd med å utforske betalingsløsninger. Vi vil likevel advare mot en overdreven tro på inntekspotensialet målt opp mot betydelige kostnader både til investeringer i teknologisk utstyr og produksjon og til løsninger på opphavsrettsproblematikk.

3.5. SCENEKUNSTEN OG SPRÅKET

NTO anmoder om at språkmeldingens anerkjennelse av teatrets betydning for språkutviklingen i Norge følges opp i scenekunstopolitikken, og at særskilte tiltak for å fremme mindretallspråk treffer de teatrene som har et uttrykt mandat for å fremme nynorsk, samiske språk, kvensk og norsk tegnspråk.

I språkmeldingen er det lagt til grunn en god forståelse av teaterets egenart som selvstendig kunstform og betydningen av det talte scenespråket, og det beskrives godt hvordan teatrene og teaterpolitikken har vært en pådriver for språklig variasjon og mangfold i Norge. I et språkpolitisk perspektiv er det særlig viktig å sikre en sterk landsdekkende infrastruktur for lokal produksjon som forutsetning for at teateret fortsatt kan fremme lokalt talemål og være en drivende kraft for språklig variasjon.

Vi vil også understreke at intensjonen med den nye språkloven må følges opp også i scenekunstopolitikken. Loven skal fremme likestilling mellom bokmål og nynorsk, og den skal fremme og verne om de samiske språkene, norsk tegnspråk og de nasjonale minoritetsspråkene kvensk, romani og romanes. Samiske språk er anerkjent som likeverdige med norsk, og loven gir norsk tegnspråk status som nasjonalt tegnspråk.

Videre er vi glade for at språkperspektivet ble fulgt opp i barne- og ungdomskulturmeldingen. Vi legger til grunn at regjeringen vil bidra til å sikre rammevilkårene for at barn og unge sikres et scenekunsttilbud også på nynorsk, samisk, kvensk og tegnspråk gjennom gode og forutsigbare rammevilkår for de teatrene som har et særskilt språkmandat, og ved at det språklige mangfoldet er en integrert del av DKS-tilbudet.

3.6. DET OFFENTLIGE ORDSKIFTET OG KUNSTKRITIKKEN

Vi ber om at kunstkritikken og den offentlige samtalen om kunsten styrkes gjennom en koordinert kultur-, medie-, og kunnskapspolitikk. Det er behov for målrettede virkemidler som både kan fremme både den langsomme, dyptgående og analyserende journalistikken og kritikken i tidsskriftene og den mer umiddelbare og aktuelle kritikken i de allmenne og brede mediene. Kulturrådets tilskuddsordning for tidsskrift og kritikk må styrkes, og vi oppfordrer til at det etableres en uavhengig reisestøtteordning for kritikere innenfor musikken og scenekunsten.

En satsing på kunstkritikken og den offentlige samtale om kunsten er nødvendig for å fremme faglig diskusjon og refleksjon rundt kunstens innhold og kvalitet, men også for å synliggjøre kunsten og øke interessen og kunstforståelsen hos et bredere publikum. Vi erfarer med stor bekymring en nedprioritering og marginalisering av den kvalifiserte og kunnskapsfremmende kulturjournalistikken og kunstkritikken i de allmenne mediene.

En satsing på kunstkritikken og den offentlige samtale om kunsten er nødvendig for å fremme faglig diskusjon og refleksjon rundt kunstens innhold og kvalitet, men også for å synliggjøre kunsten og øke interessen og kunstforståelsen hos et bredere publikum.

Vi erfarer med stor bekymring en nedprioritering og marginalisering av den kvalifiserte og kunnskapsfremmende kulturjournalistikken og kritikken i de allmenne mediene

Felles løft

Vi mener en styrket satsing best kan gjøres gjennom et felles løft i samarbeid mellom bransjen, tidsskriftene, mediernes kulturredaksjoner, kritikkerne, myndighetene og allmennyttige stiftelser som Fritt Ord som allerede satser på kritikk og kvalitetsjournalistikk. I et slikt samarbeid må selvsagt kritikernes og den redaksjonelle uavhengigheten sikres.

NTO er opptatt av å styrke vilkårene for det offentlige ordsiftet rundt scenekunsten og musikken og utvikle den mer dyptgående kulturjournalistikken og kunstdiskusjonen gjennom vårt engasjement i og støtte til ulike tidsskrifter, utmerkelses og annen kritisk virksomhet. Samtidig søker musikk- og scenekunstinstitusjonene hver og én å styrke kritisk refleksjon og den offentlige samtalen om kunsten gjennom formidlingsaktiviteter rundt de levende kunstmøtene.

Uavhengig reisestøtte for kritikere

Sammen med en videre styrking av Kulturrådets tilskuddsordning for tidsskrift og kritikk, mener vi det bør etableres en uavhengig reisestøtteordning for kritikere innenfor musikken og scenekunsten. Musikk og teater er øyeblikkets kunst som skjer foran et publikum, og innenfor disse kunstformene er det et spesielt behov for at kritikeren er til stede der og da når forestillingen eller konserten finner sted. Små investeringer på dette området kan gi store utslag sammen med flere arbeidsstipend for kritikere.

3.7. BÆREKRAFT I NORSK MUSIKK OG SCENEKUNST

NTO ber om at norske myndigheter støtter initiativer til å gjøre kultur til eget bærekraftsmål når FNs bærekraftsmål skal revideres. Vi ber også om at myndighetene i sitt arbeid med å legge til rette for institusjonenes klima- og miljøtiltak prioriterer å tilby overordnede nasjonale verktøy, både når det gjelder kunnskapsdeling og omstillingsfinansiering.

Kultur som eget bærekraftsmål

Vi er glade for at regjeringen så tydelig knytter kulturpolitikken til FNs bærekraftsmål og anerkjenner hvordan kunst og kultur i kraft av sin egenverdi og virkninger i samfunnet bidrar til flere av disse målene. Vi registrerer positive internasjonale signaler denne høsten og ber Norge støtte arbeidet til G7-landene og FN med å gjøre kultur til eget, fullverdig bærekraftsmål, jf. [NTOs innspill til stortingsmelding om bærekraftsarbeidet](#).

Kunnskapsbehov

Behovet for kunnskap og informasjon er i stor grad ikke bransjeavhengig, og overordnede nasjonale kunnskapsbanker vil være verdifullt for flere sektorer og akselerere arbeidet. NTO er derfor glad for at regjeringen understreker at det er ønskelig å etablere et felles kunnskapsgrunnlag av utfordringsbildet på tvers av sektorer.

Det er også gledelig å registrere at Kulturdepartementet anerkjenner det ansvaret bransjen selv har tatt for omstilling til grønn kulturproduksjon og reduksjon i klimagasser, selv om sektoren samlet ikke står for de største avtrykkene. Bransjen har lenge hatt forventninger til videre konstruktivt samarbeid med myndighetene etter at vi høsten 2022 undertegnet en intensjonsavtale med regjeringen om etablering av en klimapartnerskapsavtale.

Finansiering av omstilling

Vi oppfordrer til etablering og styrking av nasjonale, søkbare tilskuddsordninger for bærekraftig omstilling, for slik å legge best mulig til rette for institusjonenes egne klima- og miljøtiltak. Tilgangen på slike stimuleringsmidler bør være sektorovergripende.

Samordning av tiltak på de ulike forvaltningsnivåene er også viktig. Flere kommuner og regioner gir prosjekt- og innovasjonsmidler til grønn omstilling i dag, og NTO mener at dette bør prioriteres i alle kommuner og regioner. Tilskudd og bistand kan for eksempel dedikeres prosjekter til infrastruktur, som kan gi gode ringvirkninger også utenfor kunst- og kultursektoren. Statlig nivå bør tilrettelegge for å støtte miljøtiltak der aktøren det gjelder har et nasjonalt nedslagsfelt eller nasjonal interesse.